

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΖΗΡΑ «Η ΟΡΕΣΙΒΙΑ
ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΤΑΣΟΥ ΠΟΡΦΥΡΗ»

Κώστας Χατζηαντωνίου

Δεν είναι εύκολη υπόθεση να συνταιριάξει κανείς σε ένα σχήμα τρεις φωνές. Αν η πρώτη και κύρια φωνή είναι ασφαλώς η φωνή του ποιητή και η δεύτερη είναι η φωνή ενός κριτικού που έχει αποδείξει, μπορούμε πια να το πούμε μετά από τόσες δεκαετίες πορείας, πως ασκεί την τέχνη αυτή του λόγου ως πνευματική λειτουργία, πράγμα διόλου αυτονόητο στον μοντέρνο κόσμο μας, που χαμογελά ειρωνικά και μάλλον δικαιολογημένα στο άκουσμα της λέξης «πνεύμα», η τρίτη φωνή που ακούτε αυτή τη στιγμή τι έχει να προσθέσει ώστε να ενταθεί η ενέργεια του κριτικού φωτισμού; Να δείξει την ενότητα λόγου και γλώσσας; Ή μήπως να φανερώσει την κοινή διάλεκτο μιας ιδεατής πολιτείας στην οποία θα ήθελε οι τρεις φωνές να συγκατοικούν;

Η απόπειρα να εξηγηθεί απολύτως ένα ποίημα ενέχει τον κίνδυνο να αποσπάσει την προσοχή από το έργο και να την κατευθύνει αλλού, σε ένα τοπίο πληρέστερης μεν κατανόησης από τον κριτικό και τον αναγνώστη, αλλά πιθανότατα απομακρυσμένο από τον ποιητή. Κριτικός με πολυγλωσσία σε βάθος και πλάτος, δραστηκός νους σε κείμενα γενικής θεωρίας, στοχαστής που ακολουθεί την εργοκεντρική αλλά και την ποιητοκεντρική μέθοδο για να εξετάσει γραμματολογικά μια ποίηση γενετικά, περιγραφικά, αλλά και ιστορικά, ο Αλ. Ζήρας πέτυχε να συνδυάσει την επιστημονική ακρίβεια του δεινού γραμματολόγου με την λογοτεχνική λειτουργία της κριτικής.

Δεν είναι αυτονόητο το κατόρθωμα τούτο, να συνδυάσει κανείς δηλαδή τέχνη και επιστήμη, περί αυτού πρόκειται αν αποδεχθούμε τη διάκριση που ο Ιωάννης Συκουτρής πειστικά περιέγραψε αναλύοντας τις διαφορές κριτικής και γραμματολογίας. Η έκταση των αισθητικών ενδιαφερόντων του, η ευφορία και η άνεση του κριτικού του λόγου, η ευστροφία και η πολυτροπία, με τη γυμνασμένη σκέψη και φράση που παρά τους ελιγμούς της και την πολύπλοκη σύνθεσή της κατέχει την αρετή της φυσικότητας και της ευλυγισίας, ήταν πάντα στην υπηρεσία μιας επίμονης αναζήτησης. Της αναζήτησης του μύθου της ποίησης, κάτι που δύσκολα συλλαμβάνεται στο βάθος του, καθώς απαιτεί διαρκή επιστροφή στη δημιουργία που είναι ατομικά ανεπανάληπτη, φορέας μιας συγκίνησης πνευματικής, απαράλληλστης και αγεωμέτρητης με τον νου, ακριβώς γιατί είναι πνευματική, δηλαδή αίσθημα και σκέψη και ζωή συγχρόνως.